

ЭНЦИКЛОПДИ

Нам улууһун хаһыата — 1935 сыл алтынны 5 күнүгэр төрүттэммитэ

Тыл — омул баар-суох сыаннаа уонна быстыспат бэлиэтэ. Хас биридди норуот бэйэтин ураты майгынаах культуратын, үгэстэрин, тылын харыстыыр сувереннай бырааптаах.

Саха Республикатын Тыл туһунан Сокуонуттан

ПАРЛАМЕНТСКАЯ КАНИКУЛ БҮТҮҮТҮН БОЛДЬОБУН КӨҮӨРӨР ТУҢУНАН

Бу ыгырыы СР Государственной рин палатата уурда: мунньабын (Ил Түмөн) депутаттарын Бэрэстэбинтэллэр палаталарын депутаттары парламентской каникулларын ахсынньытыгар бүтүрүннэн уонна буюу бүтүтүн болдьобун 1997 сыл алтынны 5 күнүттэн 1997 сыл балаан ыйын 15 күнүгэр көһөрөгө.

бу мунньах (Ил Түмөн) Бэрэстэбинтэллэ-

САҢАРБАТ БУОЛУОХХА САТАММАТ

Бырааптарбытын туруулаһаахха!

Билигин дойдуга үрдүкү салалтабыт баай капиталистическай дойдулары үтүктэр эксперименттерин түмүгэр дьон-сэргэ олоҕо улаханник айгыраата, ол иһингэр үөрэҕин эйгэттигэр үбүлээни бастар кыра. Дьон-сэргэ майгы - сиили, өй-санаа өтүнэн төттөрү барда, уопсай дьыала иһин санаа сүтэн, тус бэйэ иннигэр туһаны, байы эрэ өйдөөх санаалаах буоллулар. Ол туһунан Президент М. Е. Николаев кистээбэккэ анаастык этэр.

Кини, республика телевизионун түүннэри-күнүстэри арбаа дойдулар культуралара, «шедевр» — өлөрүү-өһөрүү, күүһүлээһин, наркомания, проституция, араас харана дьыаладарынан байы - тайы туһунан киинэлэрэ сага үүнэн эрэр оҕолорго, эдэр ыччакка өйдөрүгэр - санааларыгар улахан, кыайан көннөрүллүбэт буортуну аҕалар. Ол түмүгэр ыччактар, оҕолор ортолоруттан бэрээдэги кэһин, табахтаһыны, арыгылаһыны, наркомания сыл аайы элбээн иһэр.

Россия экономическай кризиске хаптарда, ордук биньги, тыа дьонно, улаханник эмсэбэлээбит. Хамнас үһүс ыйын суох, хаһан кэлэрэ биллибэт. Итинник уосулуйуа учууталлар үлэлэригэр - хамнастарыгар улахан ыраахтарга үөскэтэр. Республикабыт Конституциятыгар (Төрүт сокуонугар) «Кини уонна гражданин бырааптара, эбээһинэстэрэ, көнүллэрэ» дьэн түһүмэххэ «Саха республиката кини уонна пражданин бырааптарын, көнүллэрин ытыктыыр уонна көмүскүүр» (10-с ыст.) дьэн арылыччы сурулу сьдьяр. Маны толору республика былааһын үрдүкү органнарын: Правительствотын уонна бары салайааччыларын ытык эбээһинэстэрэ буолар. Ол гын баран кэнник бириэмэсэ кини, боростуой норуот быраабын кэһин, атааастаһыны араас көрүнгүрүнэн тахса-ра, оҕоһуллара үксээһинэрэ кинини дыксийнээр.

Холобур, ырааптакка турган, үлэһиттэр хамнастарын уонна уолпускаларын харчытын төлөөһүнэ кини Конституциянан көрүллүбүт бырааба уонна үлэ туһунан сокуон көрдөбүллэрэ бука-

тын толорулубат буоллулар. Үлэһит дьон 4-5 ыйга тийи хамнастара төлөмөт, уолпускаларын харчыта бириэмэтигэр бэрллийбэт, ачык ыкка унуох быраабын биэрэр курдук тойоттор бэйэлэрин дьылбалара быһаарыллар быһаардырыгар, улахан бырааһынныктарга кыра харчы биэрэллэр.

Билигин эмне юбилейнай ыһах иннинэ эрэ кыра аванса биридилэр, онно сөп буолан олодохпут. Онтон урут, биер дойдулаахпыт М. К. Аммосов туруулаһан, охсуһан олохтообут советскай былааһыгар учууталлар хамнастарын ый аайы биэрэллэрэ, уолпуска харчыта да хойутаабат этэ. Өй үлэтэ олус сылаалаах, түөрт чыппэр үстата сылайбыт-элэйбит учууталлар үөрөкөтө уолпускаларын харчытын ким эмтэнэ, ким сыйынаа, ким дьонугар күүһүлэйдии, ким туох наадагын туһанар буолар. Ол түмүгэр кэлэр үөрэх сылыгар дуоһуя сыйынаан, эбии күүс, өй-санаа түмэрэ.

Онтон билигин иккис сыла буолла уолпуска харчытын бириэмэтигэр ылбаппыт. Тыа сирин үлэһиттэрэ харчынан хамнас төлөбүрүн дьүүлүн-дьаабытын билбэт буолан бардыбыт. Хамнаһы үһүн бириэмэбэ төлөөбөт буолуу үлэһит олоһор - дьаһаар, нитилиитигэр, тыһынаах буолуутугар олус улахан содуулаах. Ону кыһыан өйдөөбөт убаастабыллаах кырдыаһас учууталлар үһүүс хаһыатынан учууталлар олоһо сатаан үчүгэй олохтон забастовкалаан оонньуулар» дьэх курдук суруйалларын кини кэлэй. сонньуа ааһар.

Биньги тугу да ордуку, кыаллыбаты туруорсубаппыт, сокуоннайдык, чыһинэйдик үлэлээбит хамнаһытын ирдэһэ сатыбыт. Билигин тэрлэлэргэ, предприятеларга харчы тийбэт. норуот үөрэҕиритигэр, до-руобуйа харыстабылыгар, науканы сайыннарыыга үбүлээһин, бэл дьэстэр, хамнаһы бириэмэтигэр төлөөһүнүгэ харчы суох аатырар.

Туохха барытыгар харчы төрүт төлөбүр буолара экономист да буолбатах киһиэхэ өйдөнөр. Ол гын баран хамнаһка үбүлээһин тийбэтэ суох буолара букатын өйдөнүллүбэт. Норуотун ту-

ругар үлэһит Президент уонна Правительство былааһы итин олоһор норуот үлэлээн ылар хамнаһын бириэмэтигэр төлүүрү хааччылар эбээһинэстэрэ, ону толорбот буоллахтарына дьүүлэниэхтээхтэр. Төвө оччоҕо биньги киһилэргэ куоластаан былааска олордобутуй, тустаах эбээһинэстэрин толорбот дьону?

Билигин олох-дьаһах биньгини, боростуой дьону, сага өйгө-санааҕа кинирэгэ күһэйэр, ол курдук, ким эрэ кэлэн көмүскүүрүн кэтспэккэ Конституциянан уо. д. а. сокуоннарын көрүлүбүт бырааптарын туруулаһарбыт наада тирүүлээх кэлэ, ону бириди-биридин буолбакка, бары түмсөн, сүбэбитин холбоон туруорустахпытна эрэ кыһаахпыт. Норуот өһүн хоһоно баар «Ытаабат оҕону эмсэхтээбэттэр» дьэн...

Саҕата суох бырааптарбытын туруорсубатахпытна өссө төбөбүтүгэр ыттыахтара. Бу ааспыт үөрэх сылыгар үһүүс оҕоһулаарыгар ага саҕата суох хаалдылар, сорохтор кыттан баран саамай наадалаах бириэмэ-бэ тангаран биридилэр, ол киһилэр тус бэйэлэрин эрэ интэриэстэрин көрүмүттэрин, салалтага бэрт буола сатаабыттарын, сорохтор олоһор дуоһунастарын харыстаабыттарын көрдөрдө. Биер кыһалбаҕа сьдьян табаарыстарын түһүн бири-ри учуутал этикатыгар сөп түбэспэт дии саныбын.

М. КУГДАНОВ, Бөтүг.

СЭРГЭХСИЭ ИСТИЭХ — СИА

Дьокуускай. Соторутаабыта радиация дьанытын туоратыга управлениеба (УУИ) радиацияттан куттал суох оуолуугугар республикатаабы комиссия мунньага оуолан ааста. Итиннэ институт кылааһына инженерэ Евгения Юриной оопыктыах РФ Минатомын москватаабы государственнай орайыактыр институтун үлэһиттэрин өөлөбө кытына.

Комиссия көрүүтүгэр радиоактивнай тоохтор олохтоох республикатаабы хранилищеларын тэрийин туһунан оопуруос киллэриллионитэ. Республикага дьыала хандах туруктаабын онлосон баран, Москвадан кэлбит өөлөх бырайыагы олоххо киллэрини сөптөөбүнэн аахта. СР Госкомнадзорун дааннайдарынан, Республика сирингэр-уотугар эмтиер геологическай - разведкалыыр уонна хайа-хостуур предриятиеларыгар кутталлаах сардангалары таһаарар источниктар элбээбиттэр. РДТУ кытта биригэ дуогаарга олоһуран, бырайыак Федеральнай источниктар суоттарыгар үбүлэниэ.

«Кристалл» уонна «Кратон» аахалланылаах сир анныгар ядернай дьэлбиттэриилэр итиннэ республика сирингэр - уотугар ураннаах рудалары хостуоһун содуларын туораты проблемаларын эмне комиссия мунньагар дьүүлэстилэр.

АЛААС АХТЫЛБАНА

Кубалаахха дьүөрэлиилэр үлэни, көрү дьүөгэлиилэр

«Кубалаах» сайылыгы туйунан улууска эрэ буолбакка республикага киэҥник биллэр, үгүс сылларга аатырбыт ыанньыксыттар үлэлээн олоһорбут сирдэрэ этэ. Хомуустаахтар урут сайылык онгоһоллордо, кэлин олох быраабын көбиспиттэрэ, ону Герман Петрович Алексеев биригэһиндээх Партиянан эһилиһин ыанньыксыттар олох саналы онгоһон, эһин дьэс-уот тутан, өрөмүөннээн олус үчүгэйдик олоһорбуттара, ситийилээхтик үлэлээбиттэрэ. Ордук республикага киэҥник биллибит ыанньыксыттар Евросинья Илларионова, Евдокия Михайлова уо. д. а. олоһор үлэлээбиттэрэ. Үчүт ыанньыгар үрдүк көрдөрүүнү ситиһэр этилэр, кэлин сылларга сайылык чүгкүйбүтэ, уота-күөһэ умуллубута.

Былырыныгыттан ыла отучча сыл ыанньыксыттан үлэлээбит Мария Романовна Сивцева, уруккута үчүт заводун маастара Анна Харитоновалыын сүбэлэһэн көһөн тахсан сайылыгыр буоллулар. Бэйэлэрин уонна оҕолорун сүөһүлэрин барытын илдьэ таһыстылар. Дьүөгэлиилэр саһыл, кыраса, сибининнэ итэллэр, алаас иһэ элбэх оҕо-сиз саҕаттан чугдаарар буолла. Бы-

Спид—смертелен!

ОБРАЩЕНИЕ ВРАЧЕЙ-ИНФЕКЦИОНИСТОВ, ЭПИДЕМИОЛОГОВ

Дорогие сограждане! Мы, врачи-инфекционисты и эпидемиологи, участнику республиканского совещания инфекционистов обеспокоены широким распространением в республике заболеваний, передающихся половым путем, увеличением потребления алкоголя, наркотических и психотропных веществ, способствующих росту опасных для жизни болезней.

Обращаемся к Вам с предупреждением о возможной вспышке ВИЧ-инфекции (СПИД)—фатального заболевания, представляющего глобальную угрозу для человечества.

ВИЧ-инфекция приобрела характер пандемии, т. е. всемирной эпидемии. По оценкам экспертов ВОЗ сегодня в мире зарегистрировано 29,4 млн. человек, инфицированных вирусом СПИДа, 8,4 млн. больных СПИДом, 6,4 млн. уже умерли от СПИДа.

Согласно официальной статистике, к 1 января 1997 г. в России было зарегистрировано 2607 инфицированных ВИЧ граждан. Диагноз «СПИД» установлен у 253 человек, из которых умерло 219 человек. С января 1997 г. по апрель 1997 г. полумено сообщено еще о 1200 случаях заражения ВИЧ, преимущественно среди наркоманов.

В нашей республике зарегистрировано 6 случаев ВИЧ —инфекции. Обследуются контакты. Распространение ВИЧ происходит через кровь при внутривенном введении наркотиков и при беспорядочных половых контактах.

СПИД смертелен. В настоящее время не существует средств для его медицинской профилактики и надежных методов лечения.

Наш профессиональный долг—предупредить всех, что эпидемиологическая ситуация по ВИЧ-инфекции в республике напряженная, вирус циркулирует среди населения.

Призываем все категории населения к культуре—общей и сексуальной. Не подвержайте себя риску заражения, берегите себя и своего близкого от страшного заболевания.

Текст обращения единогласно принят участниками республиканского совещания инфекционистов.

17 июня 1997 г. г. Якутск.

М. ПОПОВА, I Хомуустаах,

